

Pico della Mirandola in Girolamo Savonarola

filozof humanist in teolog reformator

Človek in kozmos v renesansi, FF

V poznem *quattrocentu* sta oba prišla v Firence, Pico iz Mirandole, Savonarola iz Ferrare – in vsak na svoj način vtisnila pečat renesančni kulturi. Imela sta povsem nasprotni zamisli duhovne prenovе.

Pico se je zavzemal za humanizem, pripravljал je véliki zbor učenjakov in cerkvenih dostojanstvenikov različnih veroizpovedi v Rimu, na katerem naj bi se dogovorili o spravi in sodelovanju med različnimi religijami in filozofijami.

Savonarola pa je v svojih strastnih pridigah napovedoval skorajšnjo božjo sodbo, nestrpen je bil do renesančnega “poganstva” in obenem oster kritik moralno sprijenega papeštva, zato je končal na grmadi.

Z njima se je končalo prvo renesančno stoletje, zlata doba Firenc. Pico in Savonarola predstavljata “arhetipsko” nasprotje dveh svetovnih nazorov, iz katerega se lahko tudi v našem času marsikaj naučimo.

Pico, nekaj življenjepisnih podatkov...

Giovanni Pico della Mirandola (1463-1494), grof z gradu Mirandole blizu Mantove; študiral je mnoga *studia humanitatis* (jezikoslovje, retoriko, zgodovino, filozofijo ...) v Bologni, Padovi in na Sorboni; baje je razumel dvajset jezikov; zanimal se je tudi za hermetizem, kabalo, islamsko mistiko – skratka, bil je pravi renesančni polihistor;

Pico je bil novoplatonik, sodeloval je z Marsiliom Ficinom v “Platonski akademiji” v Firencah; različne filozofske nauke je poskušal združiti v veliki duhovni sintezi;

1486: v Rimu je želel na lastne stroške organizirati zbor filozofov in teologov različnih prepričanj in veroizpovedi, da bi dosegli “filozofski mir” in “versko spravo”; napisal je uvodni govor in predložil kar 900 tez za razpravo;

1487: papež Inocenc VIII. po skoraj enoletni negotovosti odpove predlagani spravi, Cerkev obsodi Picove teze, pobegniti mora v Francijo, kjer je formalno ujetnik na gradu Vincennes pri Parizu;

1488: Lorenzo de' Medici povabi Pico nazaj v Firence;

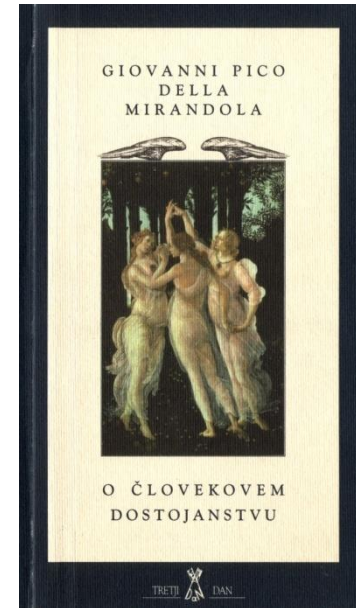
1490: Pico se pri Lorenzu zavzame, naj postane Girolamo Savonarola prior samostana San Marco;

1494: Pico v nepojasnjenih okoliščinah umre v Firencah, star komaj 31 let, prav na dan, ko vojska francoskega kralja Karla VIII. zasede mesto, ko zbeži Lorenzov naslednik Piero de' Medici in kmalu zatem zavlada mestu Savonarola.

Picova knjižna dela

- 1486: "Komentar k pesnitvi o ljubezni..." (*Commento sopra una canzona de amore*)
- 1486: "Sklepi po pravem mišljenju" (*Conclusiones ...*), 900 tez za razpravo na zboru teologov in filozofov v Rimu
- 1486: "Govor o človekovem dostojanstvu" (*Oratio de hominis dignitate*), uvodni govor za rimski zbor – tudi v slov. prevodu
- 1489: "Sedmerna pripoved o šestih dneh stvarjenja" (*Heptaplus ...*), poskus alegorične razlage Geneze
- 1491: "O biti in enem" (*De ente et uno*), del nedokončanega dela, v katerem je poskušal uskladiti Platona z Aristotelom.

Pico della Mirandola:
O človekovem dostojanstvu,
prevod Brane Senegačnik,
spremna beseda Igor
Škamperle, 1997.

Govor O človekovem dostojanstvu (1486)

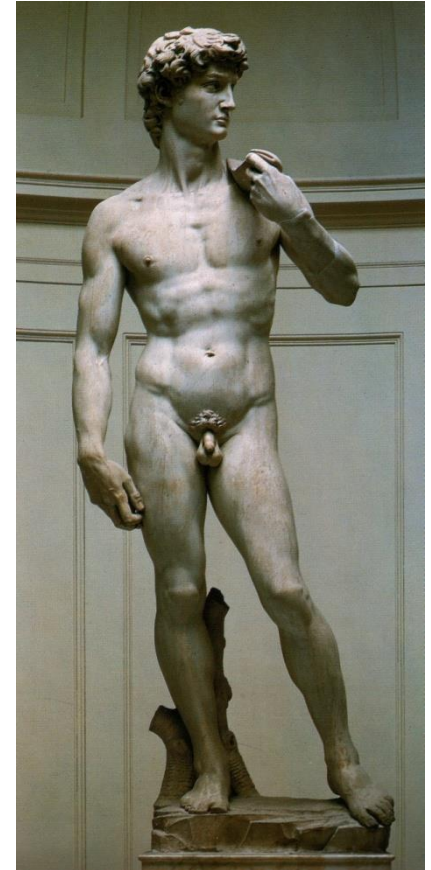
Začetek Picovega nesojenega govora modrecem na “spravnem zboru” v Rimu se glasi:

- “Častiti očetje! V spisih Arabcev sem bral, da je Saracen Abdala na vprašanje, kaj si na tem ‘odru sveta’ zasluži največje občudovanje, odgovoril, da ni moč videti nič bolj čudežnega od človeka. Tej misli pritruje tudi slavni Merkurijev [Hermesov] rek: *Asklepij, veliko čudo je človek*.” (str. 5, poudarki so dodani, tudi v nadaljevanju)

Najvišje človekovo dostojanstvo, tista prava “odličnost človeške narave” pa ni v nobeni določeni človeški lastnosti ali sposobnosti, niti v tem, da je človeška duša “sponka sveta” (Ficino), kajti še višja od te imenitne človekove vloge v stvarstvu je človekova svoboda, da si svojo vlogo izbere sam. Človek ni določen z usodo, niti z “usodo zvezd” – zato je Pico (drugače kot Ficino) zavračal astrologijo.

Pico pravi, da je človek ustvarjen po božji podobi, kot piše v *Svetem pismu*, ravno s tem, da ni vnaprej določen, temveč mu je dana svobodna volja, ki je primerljiva z božjo svobodo pri stvarjenju:

- Človeku je “dano, da more imeti to, kar želi, in biti to, kar hoče” (str. 7) – in, paradokсно, to svobodo mu je dal prav Bog, biblični Gospod, v svoji “nedosegljivi darežljivosti”.

Michelangelo: *David*, 1504, marmor, 434 cm, Accademia, Firenze;
David je “ikona” renesančnega človeškega ponosa.

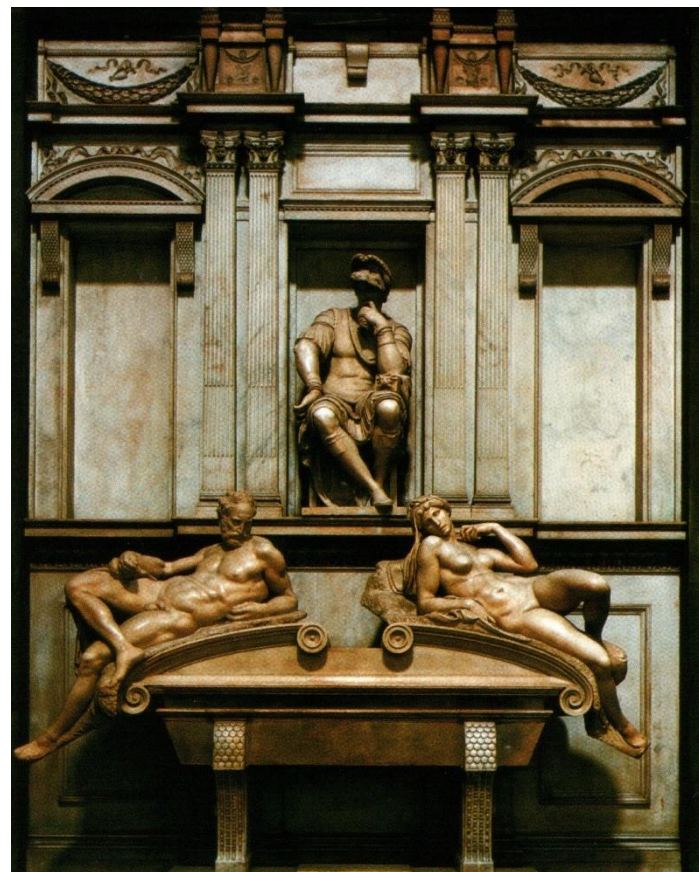
Človek je svobodno središče sveta

Narava vseh drugih bitij je določena in zamejena z zakoni, človek pa si jo izbira po svoji svobodni presoji, ne da bi ga pri tem kaj omejevalo.

Bog govori človeku:

- “V središče sveta sem te postavil, da bi se od tod lahko bolje razgledal po vsem, kar je na svetu. Nisem te ustvaril ne kot nebeško ne kot zemeljsko bitje, ne kot smrtnika in ne kot nesmrtnika, zato da bi si ti sam – častit in svoboden kipar svojega lastnega bitja – izklesal svojo podobo tako, kakor bo tebi najbolj všeč. Lahko se boš izrodil in postal nižje, brezumno bitje; lahko se boš po svoji volji prerodil in postal nekaj višjega, božanskega.” (str. 7)

Svoboda, ki je dana človeku, je torej kot dvorezen meč: ni izključeno, da bo srečni obdarovanec zapravljal svojo veliko priložnost in se bo, na primer, “vdan svojemu trebuhu plazil po tleh” (*ibid.*, 8), toda tedaj ne bo več človek v pravem pomenu besede, ampak le še “grmiček podrasti” (*ibid.*). Vendar Pico zaupa človeku ...

Michelangelo:
Nagrobnik Lorenzu de' Medici,
“Urbinskemu vojvodi”, 1534, Florence;
marmor, višina sedeče figure 178 cm;
na naši levi Mrak, na desni Zora
(pomislimo na dvojnost v človeku).

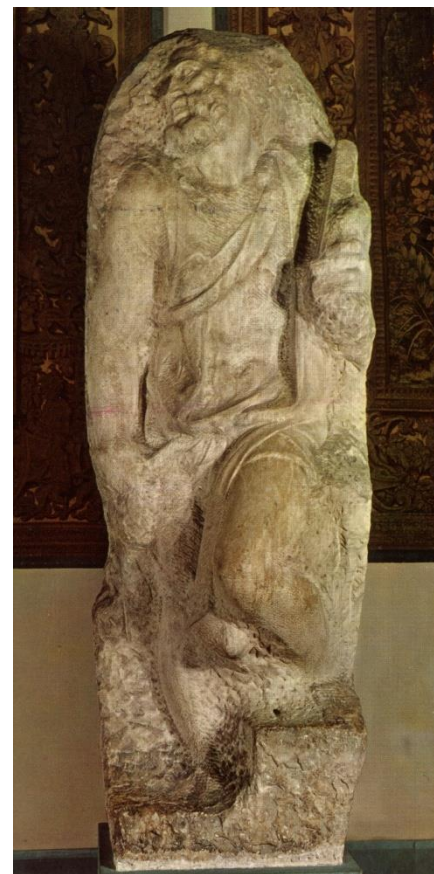
Človek se ustvari, sam se izbere

Eugenio Garin, znani italijanski zgodovinar in teoretik renesanse, je o Picovi filozofiji zapisal:

- “Človek se lahko svobodno izbere; je v resnici otrok samega sebe. Bog je človeku dodelil to paradokсно usodo: da nima usode; to omejitev: da nima omejitve; to zaprtost: da je odprt vsemu; ta protislovni absurd: da je postavljen kot tak, ki se sam postavlja.” (*Spisi o humanizmu in renesansi*, prev. Srečko Fišer, 1993, str. 169)

Ali lahko rečemo, da je bil Pico renesančni predhodnik eksistencializma? Jean-Paul Sartre namreč podobno pojmuje človeka: človeška eksistenca je “sámo-projekt”, človek ni vnaprej določen z nobenim “bistvom”, nobeno “esenco” – zato Sartre pravi, da je eksistenca pred esenco. Toda ne pozabimo bistvene razlike med njima: Sartre je ateist, pri njem je človekova svoboda neizogibno tudi bivanjska tesnoba, Pico pa je verjel, da je svoboda božji dar, ki človeku prinaša radost.

Na vznožju kipa *Evangelist Matej* je **Michelangelo** vklesal naslednje besede: “Potem ko se je [človek] vzdignil od snovi k ideji, se zdi, kakor da zdaj lik, ki ga je bil že ustvaril v duhu, s skalpelom osvobaja iz marmorja, ki ga skriva.”

Michelangelo:
Evangelist Matej, 1503,
marmor, 271 cm,
Accademia, Firenze

Človek naj tekmuje z angeli

Pico pravi, naj si človek izbere "kerubinsko življenje", naj "tekmuje z angeli" in slednjič naj postane "eno z Bogom":

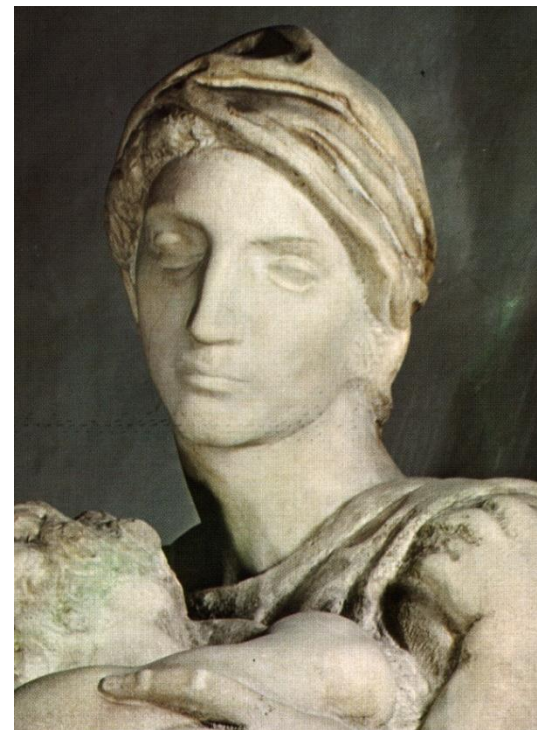
- "Poletimo k onstranskemu prestolu, tja čisto v bližino prevzvišenega Boga. Tam, kot učijo svete skrivnosti, zasedajo prva mesta Serafini, Kerubini in Prestoli. A mi jim ne popuščajmo, ne prenašajmo drugega mesta; tekmujmo z njimi v dostojanstvu in slavi. Če bomo hoteli, ne bomo v ničemer nižji od njih" (str. 9).

Človek je v nekem smislu celo višji od angela, saj je tudi angel v svoji nebeški vlogi že določen od Boga. (Nekako tako, kot Platonov demiurg določi orbite "planetarnim bogovom".)

- "Če pa [človek] ne bo zadovoljen z usodo nobenega ustvarjenega bitja in se bo povlekel v središče svoje enotnosti, bo postal duh in eno z Bogom; v samotni temini Očeta, ki stoji nad vsem, bo tedaj prekašal vse stvari" (str. 7).

V tem odlomku je izražena ideja pobožanstvenja človeka, ki jo najdemo tudi v hermetizmu, značilna pa je za nekatere smeri gnoze; npr. v rokopisu *Evangelij po Filipu* (3.-4. st.) iz zbirke *Nag Hammadi* piše: "Videl si Duha, postal si Duh; videl si Kristusa, postal si Kristus."

Pobožanstvenje človeka je značilno za indijsko duhovnost: "Ti si To" (*tat tvam asi*, v *Upanišadah*).

Michelangelo:
Marija z Detetom (izrez),
ok. 1520, v kapeli Medicejcev,
San Lorenzo, Florence

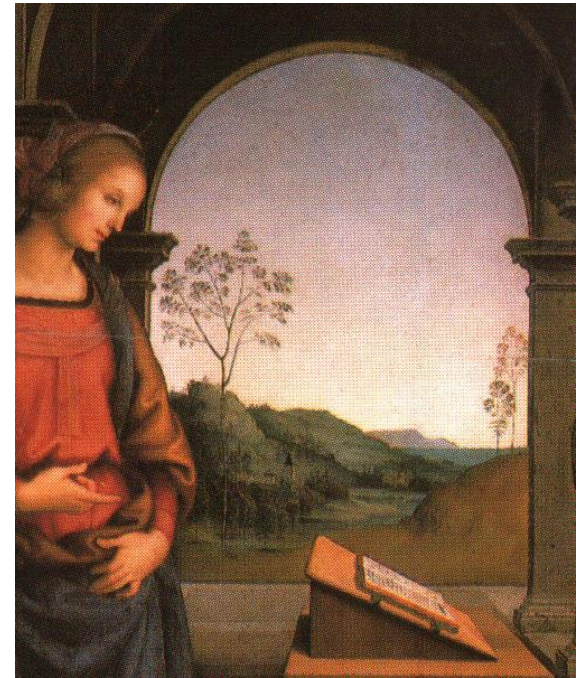
Narava kot “božanska lestev”

Pico v svojem *Govoru* omenja biblično Jakobovo lestev, ki je arhetipska prispodoba človekovega vzpona k Bogu, prispodoba mostu med tostranstvom in onstranstvom – in potem pravi:

- “... po navdihu kerubinskega duha bomo dosegli vse to z umetnostjo razpravljanja ali umovanja, stopajoč s filozofsko mislijo po klinih lestve, kar pomeni narave [...] dokler si bomo naposled odpočili v naročju Očeta, ki je na vrhu lestve, in nas bo povsem použil ogenj teološke sreče.” (str. 12)

Teologija je najvišja veda (in tudi govor je bil namenjen predvsem teologom), vendar iz zgornjega odlomka razberemo pomemben renesančni poudarek: narava je tista, ki nas vodi navzgor “po lestvi” k Bogu.

Narava ni zavržena, temna dolina “izvirnega greha”, iz katerega se mora človek odrešiti, temveč je “knjiga skrivnostnih naukov”, skrivna pisava, ki jo je treba “dešifrirati” (tudi z naravno magijo), da v njej zasveti njeno pravo bistvo – duh.

Pietro Perugino:
Videnje sv. Bernardina (izrez),
ok. 1498,
Stara Pinakoteka, München

Naravna magija in “simpatija”

Vesolje je živo, prežeto z dušo ... in v tem novem, renesančnem vrednotenju narave je tudi etična poanta: preveč pogosto nespravipljive religije ločujejo, narava pa združuje, saj je – tako, kot *logos*, ki jo prežema in ureja – vsem skupna: kristjanom in muslimanom, kabalistom in hermetikom, platonikom in aristotelikom ...

- “Nič namreč ne spodbuja pobožnosti in čaščenja Boga bolj kot stalno motrenje božjih čudežev; ko jih bomo po poteh te naravne magije, o kateri razpravljamo, dobro raziskali, bo v nas še močnejše zagorela ljubezen do Stvarnika in ne bomo mogli drugače, kot da pojemo v njegovo čast: *Polna so nebesa, polna je vsa zemlja tvoje slave.*” (str. 33)

Bistvo “naravne magije” je simpatija (dob. “so-čutenje”, tudi “so-trpljenje”), povezanost vsega z vsem.

Pico dobro ve, da človek, čeprav je “mag”, ni Bog, saj –

- “... ne dela čudežev, temveč prizadevno pomaga naravi pri njenem delovanju [...] in kakor kmet poróča trte z brestmi, tako mag veže v zakon zemljo z nebom, torej spodnji svet z darovi in čednostmi zgornjega sveta” (*ibid.*).

Sandro Botticelli:
Madonna del Magnificat (izrez),
ok. 1481, Uffizi, Firenze –
“poduhovljena narava” kot
skrivnostna Knjiga Duha

Dialektika bo “pomirila zbegani razum”

Pico je verjel, da lahko filozofska modrost preseže nasprotja:

- “Res ni dvoma, očetje, da je v nas mnogovrstna nesloga; težki spopadi, še težji, kakor so državljanske vojne, potekajo v nas. [Toda] dialektika bo pomirila zbegani razum, ki ga navdaja tesnoba sredi nasprotujočih si besed in varljivih silogizmov.” (str. 13-14)

Zakaj je razum zbegan, razdvojen? Tesnoba ga navdaja ravno zaradi silogistične prepovedi in obenem dejanske neizogibnosti “nasprotujočih si besed”.

Vendar Pico ni zavračal silogistike, saj je – čeprav platonik – visoko cenil Aristotelovo filozofijo ter poskušal (seveda ne prvi) “pobotati” Aristotela s Platonom. Tako kot že Nikolaj Kuzanski je Pico menil, da analitične antiteze niso najvišji domet “ljubezni do modrosti”.

Dialektika kot filozofska metoda presega na videz nespravljivo dihotomičnost filozofskih “pozicij” in dviga duha k višji, kompleksni, “večglasni” in obenem tudi paradoksnosti resnici.

V tem pomenu je treba razumeti tudi tiste Picove besede, ki jih nekateri zmotno imajo za eklekticizem:

- “Jaz pa sem se naučil, da ne prisegam na besede nobenega učitelja filozofije, temveč posvečam svojo pozornost vsem, da pretresam vse spise in spoznavam vse šole.” (str. 25)

Picova izvirnost je v tej odprtosti, v izjemni duhovni svobodi.

Michelangelo:
Lorenzo, “Urbinski vojvoda”,
alegorija kontemplativnega
življenja, 1534,
Medičejska grobnica, Firence

Epopteja in ekstaza: “uvid v božanske stvari”

Izraz “epopteja” (gr. *epopteia*) izvira iz elevzinskih misterijev in pomeni “videnje”, namreč božansko, odrešujoče videnje. Etika in dialektika brez epopteje ne moreta doseči najvišjega spoznanja, pravi Pico v svojem znamenitem *Govoru*:

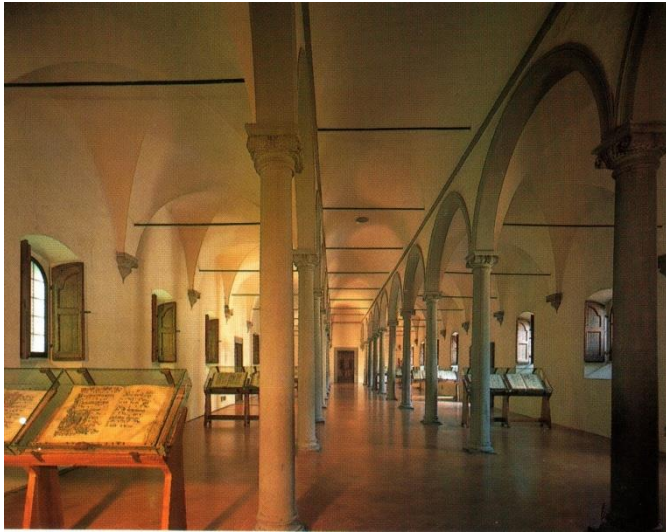
- “Kaj drugega namreč pomenijo v grških misterijih skrbno upoštevane stopnje posvečenih, ki so mogli doseči skrivnosti le, če so se najprej očistili z moralo in dialektiko, torej s tistima umetnostima, ki smo ju poimenovali očiščevalni? In kaj drugega bi moglo biti to posvečenje kot filozofska razlaga najskrivnostnejše narave. Šele tedaj, ko so bili tako notranje urejeni, se je lahko v njih zgodila epopteja, uvid v božanske stvari, ki ga odpira luč teologije. Kdo ne bi hrepenel po posvetitvi v tako velike svete skrivnosti?” (str. 15-16)
- Do epopteje pa ne prideš brez zanosa, ekstaze, v kateri je duša “vsa iz sebe”, kakor blazna: “Da, očetje, gnal nas bo sokratovski blazni zanos, gnal nas bo in ponesel iz uma tako, da bo naš um in nas same ponesel v Boga.” (str. 16)
- Pobožanstvenje duše je neizrekljiva ljubezen: “... in končno nas bo, prežete z zanosom, kakor goreče Serafine prevzela neizrekljiva ljubezen in nas, polne Boga, ponesla iz sebe; in že ne bomo več mi sami, temveč bomo on, ki nas je ustvaril.” (str. 16-17)

Renesančna lepota doseže svojo “izpolnitev” v tej mistični poroki čustva in razuma, čutnosti in duhovnosti, zemlje in neba, človeka in Boga.

Michelangelo:
Umirajoči suženj,
ok. 1515, marmor,
229 cm, Louvre,
Pariz

Samostan San Marco v Firencah

Dominikanski samostan San Marco je sredi *quattrocenta* prenovil arhitekt **Michelozzo**.

Levo zgoraj: znamenita knjižnica, ki jo je zbral prior Antonino **Pierozzi** z donacijami Medičejcev.

Levo spodaj: samostanski atrij z veliko cedro.

Zgoraj: **Fra Angelico**, *Oznanjenje*, ok. 1445 (kakor da bila Marija in angel Gabrijel prav *tu!*).

Girolamo **Savonarola** je živel v tem samostanu od 1489 do smrti 1498; od 1491 je bil tudi prior.

Savonarola, nekaj življenjepisnih podatkov...

Girolamo Savonarola (1452-1498), iz Ferrare, teolog, dominikanec;

1482: prvič pride v Firence, kmalu zaslovi kot pridigar;

1486: v San Gimignano proglasi nujnost cerkvene reforme.

1484-1503 sprijenost papežev: Inocenc VIII. (do 1492), za njim Aleksander VI. (iz španske družine Borgia; sin Cesare, hči Lukrecija);

1491: Savonarola na Picovo priporočilo (!) postane prior samostana San Marco v Firencah;

1492: je spovednik umirajočega Lorenza; po njegovi smrti postane zagrizen nasprotnik Medičejcev (Piero de' Medici vlada le dve leti, do 1494, ko francoski kralj Karel VIII. zavzame Firence);

1494-1498: Savonarola je duhovni in dejansko tudi politični voditelj florentinske republike; zavzema se za versko in socialno reformo, za neke vrste teokratsko vladavino; njegovi govori postajajo vse bolj fanatični, uprizarja "kresove ničevosti", tj. javna sežiganja lepotije in "poganskih" umetnin; mnogi mu navdušeno sledijo;

1497: v svojih govorih grmi proti Rimu, zato mu papež Aleksander VI. prepove pridigati in ga izobči;

1498: v rimsko-medičjski "kontrarevoluciji" v Firencah izgubi oblast, obsojen je na grmado in sežgan 23. maja na glavnem trgu.

Girolamo Savonarola kot prior samostana San Marco; portret je naslikal njegov meniški sobrat in privrženec Fra Bartolomeo.

Savonarolove pridige

Nebeško kraljestvo na zemlji naj bi nastopilo prav kmalu, je naznanjal Savonarola: morda že ob koncu stoletja, leta 1500, in takrat naj bi se Firenze – ki so jih humanisti in renesančniki v *quattrocentu* gradili kot “nove Atene” – spremenile v biblični “novi Jeruzalem”, seveda le, če se bodo poprej spokorile: če se bo ta “Lepa Gospa” (*Bella Donna*), kot so ljubkovalno imenovali Firenco, pokesala svojega “poganstva” in grehov, kakor se je pokesala Marija Magdalena (*desno*, na sliki pod križem).

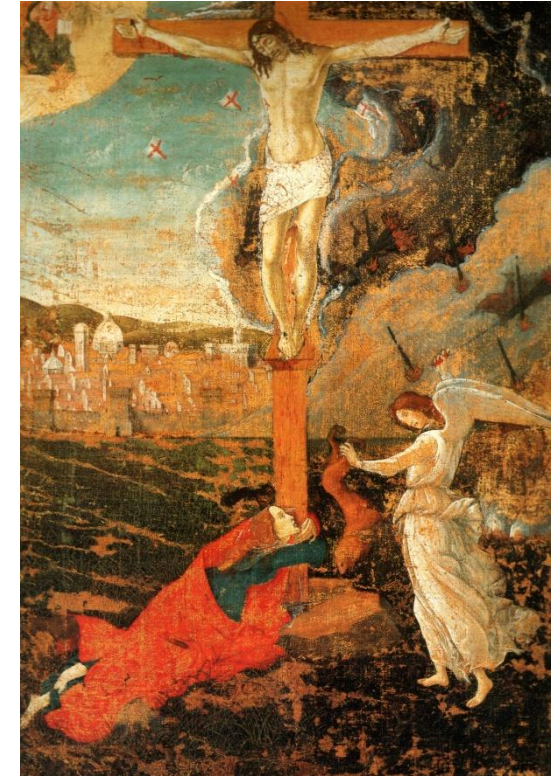
Fanatični menih Girolamo je najrajši navajal tiste biblične preroke, ki so naznanjali, da se čas izteka, npr. Ageja:

- *Kajti tako govori Gospod nad vojskami: Še malo časa in stresel bom nebo in zemljo, morje in kopno* (Ag 2, 6).

In tudi sam se je imel za preroka:

- “*Fiorenza, io son venuto a predicare dentro da te, come da Dio ispirato*” (“Firenca, vate sem prišel pridigat, kakor od Boga navdihnjen”).
- Rešitev je blizu, je prerokoval, in to *si vzemite k srcu od tega dne in v prihodnje* (Ag 2, 18).

Toda če bi se Savonarolova verska in družbena reforma uresničila, tj., če bi vzdržala več kot tista štiri leta, ko so po Firencah goreli “kresovi ničevosti” in ko so “nedolžni otročki” v belih haljah in z rdečimi križi na prsih hodili po hišah, da bi ljudi spreobračali h kreposti, bi bil to hud padec iz renesanse v precej mračno teokracijo – čeprav je bila Savonarolova kritika Cerkve in izprijenega papeštva upravičena.

Sandro Botticelli:
Mistično križanje,
ok. 1497

Savonarolova zadnja molitev

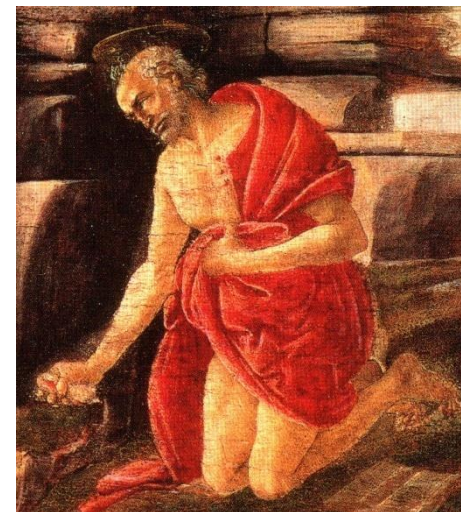
Ko nekaj stoletij pozneje premišljujemo o Savonarolovi neuspeli verski reformi, nam je jasno, da ni mogel uspeti: bil je prevelik fantast, ni imel tistega posluha za vsakdanjo realnost, s katerim je nekaj desetletij pozneje uspel nič manj versko goreči Luther.

Savonarolov lik je tragičen v svojem zgrešenem prizadevanju. Po dobrem stoletju florentinskega ustvarjanja nove, renesančne lepote, "pomladne" vedrine, je ni prav nič cenil, niti razumel.

Seveda pa je bilo v njem tudi marsikaj pretresljivo človeškega. Kot nesrečnega, dvomečega in iščočega človeka ga začutimo, ko beremo njegovo zadnjo ohranjeno molitev, meditacijo o prvih štirih stavkih psalma *In te Domine speravi* (K tebi, Gospod, se zatekam), ki jo je zapisal v jetniški celici Gosposke palače teden dni pred smrtjo na grmadi.

- Prvi štirje stavki 31. psalma se glasijo:

*K tebi, Gospod, se zatekam,
naj ne bom osramočen na veke,
v svoji pravičnosti me osvobodi.
Nagni k meni svoje uho,
hitro me reši.
Bodi mi utrjena skala
trdnjavska hiša, da me rešiš.
Zakaj ti si moja skala in moja trdnjava,
zaradi svojega imena me boš peljal in vodil.*

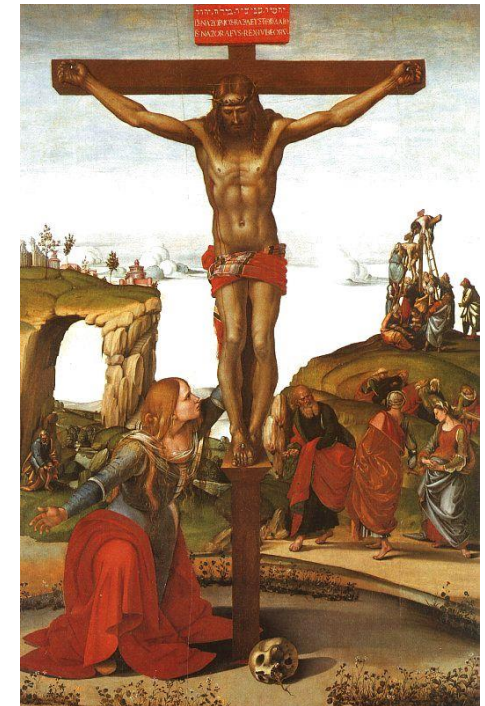
Sandro Botticelli:
Sveti Hieronim,
detajl s predele
(spodnjega dela oltarja)
Marijinega kronanja,
samostan San Marco,
ok. 1492, danes v galeriji
Uffizi, Firenze.

Žalost in Upanje

V Savonarolovi poslednji molitvi nastopajo tri alegorične osebe: Žalost, Upanje in Girolamova duša, razpeta med Žalostjo in Nado, med Temo in Lučjo. – Žalost govori:

- “Kje so obljube tvojega upanja? Kje je tvoja tolažba? Kje je tvoja odrešitev? Čemu vse solze? Tvoje molitve, mar so dosegle nebo? Kričal si in nihče ti ni odgovoril; jokal si, a koga si ganil, da bi se te usmilil? Klical si svojega Boga, on pa je molčal... Misliš, da se Bog res ukvarja s stvarmi tu spodaj? *Oblaki ga zastirajo, da nič ne vidi, saj se sprehaja nad nebesnim obokom (Job 22, 14).*”

Pretresljivo je, da se to sprašuje (četudi “skozi” alegoričen lik Žalosti) tisti človek, isti Savonarola, ki je s svojimi pridigami strastno prepričeval in mnoge tudi prepričal, da je božje kraljestvo že skoraj tu, tik pred nami ... Kako da ni podvomil v svoje poslanstvo že kdaj prej? Kako da ni obstal, očaran in ganjen spričo renesančne miline Fra Angelicovih fresk v samostanu, kjer je bil prior? Kako da ni začutil lepote in topline Botticellijevih angelov? Pa modrosti in strpnosti Picovih misli? – Zares čudno in tragično! Zdi se, da nekatere duše, kakor nočni metulji, hlepijo po plamenih ...

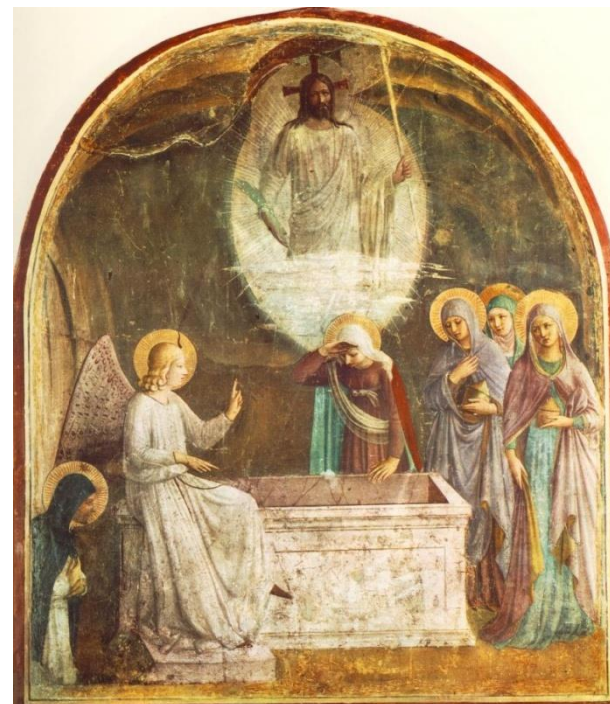

Luca Signorelli (iz Cortone):
Križanje z Marijo Magdaleno
ok. 1500, Uffizi, Firenze

Upanje premaga z ljubeznijo Žalost

Alegorična oseba, imenovana Upanje, govori v Girolamovi duši:

- »Upanje me vodi. ... Tu je, z menoj, naj pričuje zame! ... *Čašo odrešenja bom vzdignil* (Ps 116, 13): ne živim več zase, temveč zate, moj Bog ... in vse, kar sem, me obtožuje! Tebi se bom žrtvoval, Gospod. Ne srdi se name, bodi moj zaščitnik; vzemi me pod svoje okrilje, naj me zagrne tvoja senca, skrij me v svoje naročje ... *bodi mi utrjena skala*, v času viharjev in skušnjav prihajam v tvoje zavetje, kajti le v Tebi je moja rešitev. ... Daj, da občutim ljubezen tvojega srca.«

Fra Angelico: Vstajenje,
freska, 1441, samostan
San Marco, Florence

Savonarola: smrt na grmadi

V Savonarolovi delovni sobi v samostanu San Marco je znana slika neznanega avtorja, ki je ok. leta 1500 zelo realistično, do podrobnosti natančno naslikal prizor usmrtitve 23. maja 1498 na *Piazz della Signoria*. Savonarola je bil sežgan skupaj s svojima najbolj zvestima privržencema, menihoma – ne kakima razbojnikoma.

Na nebu dva angela, levi in desni, vsak na svojem oblaku, držita nepopisan papirni zvitek. Najbrž naj bi šele prihodnost nanj napisala, kaj si misli o tem dogodku.

Posmrtna “sprava” reformatorja in humanistov

Na sliki vidimo Savonarolov bronast kip, ki so ga v novejšem času postavili v samostanski cerkvi sv. Marka v Firencah; nad njim sta nagrobni plošči dveh znanih humanistov, njegovih sodobnikov – idejnih nasprotnikov, vsaj deloma pa tudi občudovalcev – Pica della Mirandola in Angela Poliziana. Oba sta umrla 1494, ko se je končalo prvo obdobje vladavine Medičejcev v Firencah – leta, ko se je končala zlata doba florentinske renesanse.

V lepoti je upanje ...

Fra Angelico, *Oznanjenje*,
samostan San Marco, Firenze, 1440